

Pædagogisk læreplan for
Børnehuset Stjernen
2020

B RNEHUSET
STJERNEN

Indledning

I det offentlige rum er der ofte en opfattelse af, at det pædagogiske personale i et dagtilbud passer børn, at vi sørger for barnets basale sikkerhed, når mor og far er på arbejde. Det er også en meget vigtig del af vores arbejde, men vi vil mere end det.

Som pædagogisk personale har vi en intention, en hensigt med vores arbejde - vi vil noget med børnene. Vi vil vise børnene på vej – guide og føre an med fokus på såvel det enkelte barns samt hele børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse i et trygt socialt fællesskab.

Vi tilstræber at skabe det bedst mulige børneliv i Børnehuset Stjernen. Med denne faglige ambition for øje og som et praktisk anvendeligt arbejdsredskab, har vi skrevet vores version af "De nye styrkede pædagogiske læreplan".

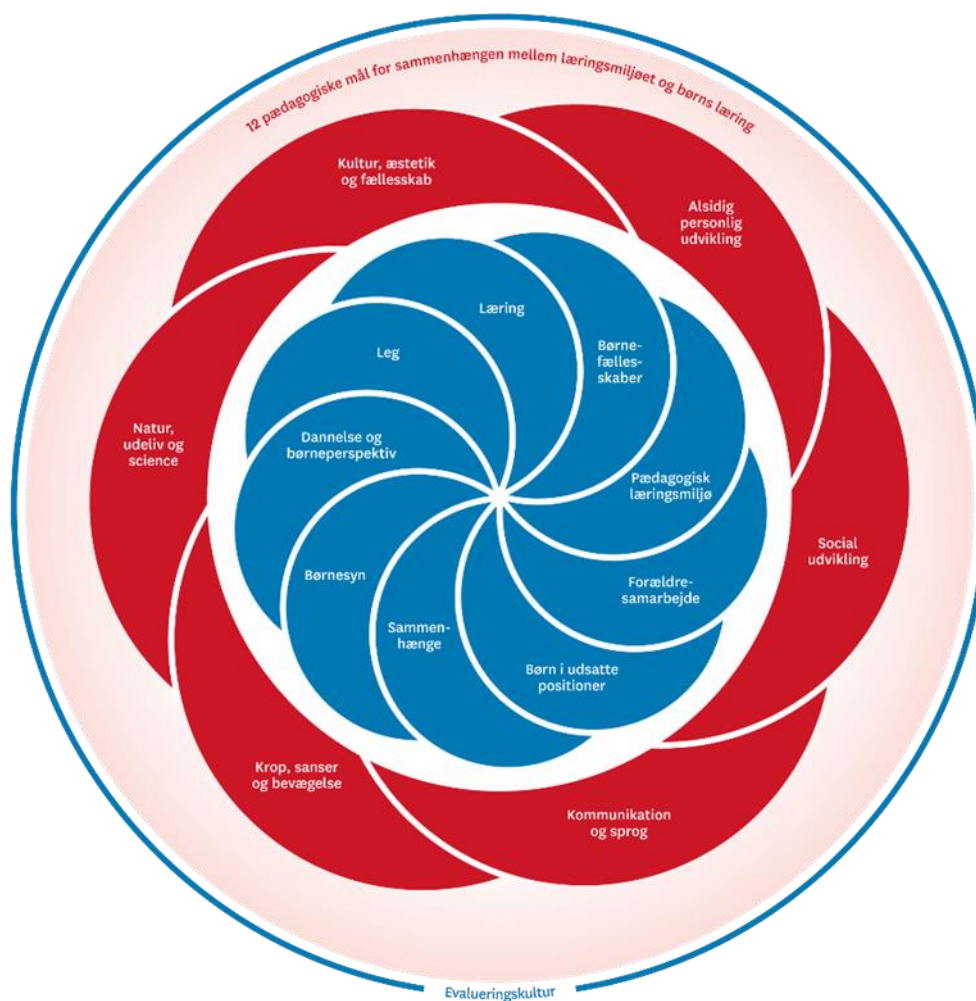
Den nye styrkede pædagogiske læreplan er vores samlet beskrivelse af vores pædagogiske arbejde med børns trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Den nye styrkede pædagogiske læreplan er i Børnehuset Stjernen både et konkret arbejdsredskab og et pædagogisk fagligt fundament. Den skal via høj faglig kvalitet sikre alle børns optimale muligheder for trivsel, udvikling, læring og dannelse i vores pædagogiske praksis. Den pædagogiske læreplan er dynamisk, og er skrevet med afsæt i den virkelighed, det samfund og de mennesker der præger institutionen. Det være sig både børn, forældre, personale og ledelse. Denne nye styrkede læreplan giver ved sin åbne form plads til at vi tager højde for den faktuelle situation i vores beskrivelser af, hvordan vi arbejder pædagogisk med den. Samtidig er dette dokument personalets og ledelsens arbejds- og styringsredskab, med overordnede mål, værdier og principper for pædagogikken.

God læsning!

Fie og Charlotte

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

DAGTILBUDSLOVEN OG DE SEKS LÆREPLANSTEMAER

Baggrunden for ny dagtilbudslov, som trådte i kraft d.1. juli 2018, er en politisk aftale:

Aftalen handler om et kvalitetsløft på dagtilbudsområdet med et særligt fokus på tre hovedtemaer:

1. Øget fleksibilitet og frit valg for børnefamilier
2. Bedre læring og trivsel for alle børn og et sammenhængende børneliv
3. Høj kvalitet gennem faglighed og tydelig ledelse

De centrale temaer realiseres gennem dagtilbudsloven og en styrket pædagogisk læreplan. Lovændringen omfatter mange nye elementer, bl.a. et fælles pædagogisk grundlag, etablering af læringsmiljøer hele dagen, etablering af evalueringskultur, sammenhænge i overgange, samarbejde med lokalsamfundet m.m. Derfor følger det også af de nye regler, at arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan først skal være fuldt implementeret d. 1. juli 2021.

Dagtilbudsloven foreskriver at dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

Den styrkede pædagogiske læreplan trådte består af tre dele:

1. Et pædagogisk grundlag med definition og udfoldelse af centrale pædagogiske begreber, principper og værdier, som bør være styrende for dagtilbuddenes planlægning og udvikling af det pædagogiske arbejde.
2. Seks reviderede læreplanstemaer med konkrete indholdsbeskrivelser for det pædagogiske læringsmiljø.
3. De seks læreplanstemaer har hver to brede pædagogiske læringsmål, som sætter retning for det pædagogiske arbejde. Det er op til det enkelte dagtilbud, hvordan arbejdet gribes an - men det er et krav, at de pædagogiske læreplaner forholder sig til hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring indenfor og på tværs af seks temaer:
  - Alsidig personlige udvikling
  - Social udvikling
  - Kommunikation og sprog
  - Krop, sanser og bevægelse
  - Natur, udeliv og science
  - Kultur, æstetik og fællesskab

De pædagogiske læreplaner skal give rum for leg, læring og udvikling af børnene, ligesom der skal tages hensyn til børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger og behov.

HVEM ER VI?

Vi er en integreret institution der er normeret til 39 vuggestuebørn og 50 børnehavebørn fordelt på to etager og 6 stuer. Max. kapacitet er 42 vuggestue og 64 børnehavebørn. Vi er 25 ansatte herunder også studerende og køkkenpersonale.

Vi er beliggende i et spændende og sammensat område af Frederiksberg. Vi er et mangfoldigt hus med god atmosfære, en stabil personalegruppe, med et fælles ønske om at yde vores bedste for at sikre den højeste kvalitet i det pædagogiske arbejde, hver eneste dag. Vi ønsker at sikre alle børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Vi stræber efter at alle børn føler sig som en del af et sjovt, inspirerende, lærerigt fællesskab hvor legen er essentiel. Vi arbejder hele tiden på, at tilrettelægge og forfine det pædagogiske arbejde så vi styrker børnenes livsduelighed og skoleparathed. Stjernens ledelse prioriterer faglig sparring tæt på praksis og at pædagogerne har indflydelse på egen hverdag. Vi har et godt samarbejde med forældrene og møder alle familier, uanset baggrund, med rummelighed og anerkendelse.

Vores hus repræsenterer omkring 20 forskellige nationaliteter fra Norden, Europa og resten af verden. I det pædagogiske arbejde har vi et særligt fokus på sprog og sprogstimulering over hele dagen. Dette er en integreret del i denne "nye styrkede læreplan", i det praktiske pædagogiske arbejde og kan ses bredt gennem alle aktiviteter og rutiner over dagen.

Vi har fokus på det æstetiske legemiljø både inde og ude. Vores legeplads giver børnene rig mulighed for at gå på opdagelse uanset alder. Legepladsen ser vi som et aktivitetsrum både for børn og personale. Legepladsen ligger som en lille oase omkranset af Stjernens bebyggelse med skyggefulde træer og små hyggelige lege-stationer fordelt på arealet. Den er indrette i niveauer med forskellige planter og legehuse, natur hjørne med Bille hotel, Find-et dyr- plancher, stort træ-sørøverskib, Hockeybane, gynger, sandkasse og diverse tilbud af cykler og bolde.

Indenfor har vi fokus på at barnet føler sig inspireret og motiveret til at gå på opdagelse. Vi fokuserer på at skabe et børne- miljø hvor æstetikken er central og tilbuddene på en gang udfordrer og er tilpasset børnenes alder. Corona situationen har bragt et hygiejneperspektiv ind i børnenes legemiljø. På nuværende tidspunkt betyder det, at en del af legetøjet er taget væk da materialet ikke kan tåle den hårde rengøring. Ligeledes er børn og personalet noget begrænset i deres generelle udfoldelsesmuligheder på arealer ude og inde. Alligevel har vi allerede nu, også erfaret at det har en positiv effekt på det enkelte barns trivsel, på vores didaktiske overvejelser af tilrettelæggelse af aktiviteter samt på børne-miljøet som helhed.

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

Vores overordnede mål i Børnehuset Stjernen er, at skabe et trygt, kærligt og rart miljø for børnene.

I Børnehuset Stjernen arbejder vi for:

- Børn trives, udvikles og anerkendes som enkelte individer.
- Børnene gennem nære og følelsesmæssige relationer får en god voksenkontakt
- Børnene kan udvikle sig til *selvstændige, handlende og følende mennesker, med et realistisk og ansvarsfuldt forhold til deres omverden.*
- *Børnene har mulighed for at danne relationer og venskaber på tværs af alder, køn, stuer og afdelinger.*
- *Alle børn føler sig som en del af et meningsgivende fællesskab.*
- Medbestemmelse og medindflydelse er en mulighed

Vi arbejder med social mobilitet, det vil sige, at vores mål er, at alle børn føler sig lige meget værd og lige vigtige. De børn vi sender videre fra Børnehuset Stjernen skal have de samme forudsætninger for en god skolestart uanset hvor man kommer fra og hvilket sprog man taler.

Det er vigtigt for os at omgive barnet med respekt og ærlighed og at vi er tydelige, autentiske og nærværende voksne. Vi tager udgangspunkt i det enkelte barn og personalet tager ansvar for tilrettelæggelse og udvikling af inkluderende fællesskaber.

Med udgangspunkt i vores pædagogiske læreplaner og effektstyring arbejder vi ud fra to overordnede mål, nemlig skoleparathed og livsduelighed. Vi arbejder til dels med en planlagt og fast struktur for de pædagogiske aktiviteter og gerne i små grupper. Fælles for både vuggestuen og børnehaven er, at de

voksne arbejder understøttende og inkluderende. Vi har blik for hvornår vi er styrende i en aktivitet og hvornår vi er med på sidelinjen.

Nærvær, omsorg og anerkendelse er et af nøgleordene i vores pædagogiske praksis.

Vores anerkendende tilgang til børnene er ikke en metode, men en menneskelig grundholdning. Det betyder i det daglige, at vi møder børnene på deres intentioner og ikke deres handlinger. I en anerkendende relation anses man som ligeværdige, det vil sige begge parter har ret til deres egen oplevelse. Men det betyder ikke, at man nødvendigvis har ret til at handle i overensstemmelse med sin oplevelse.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Børnesyn: Det at være barn har værdi i sig selv

I Børnehuset Stjernen har vi et grundsyn på barnet at hun på én gang er unik men samtidig skal være en del af et større børnefællesskab. I det unikke menes at alle børn er forskellige og har brug for individuel støtte eller noget særligt for at sikre deres trivsel,

I Børnehuset Stjernen møder vi barnet med nysgerrighed og glæde. Vi tror på det bedste i barnet og at barnet gør det bedste det kan. Vi fremhæver barnets ressourcer og positive handlinger ved at sætte ord på, så barnet oplever sig set og hørt.

udvikling, læring og dannelse. Det er ledelsen samt de ansattes ansvar, at sikre at dette er muligt. Det tror vi kan ske hvis vores ansatte er veluddannede og har en solid viden inde for 0-6 års området inden for det fysiurgiske, motoriske og kognitive og emotionelt felt. Hvis personalet er grundlæggende indfølelse og ansvarlige i relationen til barnet, er en dygtig spejling og rollemodel, er tydelig, stiller realistiske krav og er positiv i sin tilgang til barnet men samtidig også er en dygtig sparringspartner for kollegaer og forældre.

Ledelsen er løbende på alle stuer, dels for at sikre husets pædagogiske fundament og dels for at give faglig sparring tæt på praksis både omkring de enkelte børn.

Vi møder hvert barn der modtages i Stjernen som et unikt menneske med sin egen fortælling, kulturelle og familiemæssige baggrund. Vi er altid nysgerrige på hvem barnet er, hvad kan det lide, hvad kan være en udfordring og hvor er det på vej hen. Vi tilstræber at holde overgangsmøder mellem hjem og vuggestue så tidligt som muligt for at sikre en åben dialog omkring barnet og for at sikre et godt samarbejde med forældrene hvor de oplever sig trygge ved starten af vuggestuelivet. Vi ser forældrene som afgørende i forhold til at sikre et fælles syn på barnet. Dette være sig både i vuggestuen, børnehaven samt i overgangen til skolen. Her er det "interessebaserede forældresamarbejde" afgørende. Vi inddrager relevante samarbejdspartnere hvis vi oplever familien eller barnet har udfordringer, men henblik på at vi i samarbejde kan sikre en konstruktiv udvikling for barn og forældre.

Overordnet følger vi den diskurs der er sat politisk omkring synet på barnet i det senmoderne samfund (Giddens 1995), som igen både ligger implicit i de "Nye styrkede læreplaner" samt de pejlemærker og indsatsområder der er udstukket lokal- politisk af Frederiksberg kommune. Dette har ændret sig over tid og vil antagelig vis gøre det fremover, da det afspejler tidens samfundsdebatter, forskning på det pædagogiske område samt nye tendenser og strømninger i samfundet.

Dannelse og børneperspektiv: Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse

Børnehuset Stjernen er en betydningsfuld medspiller i barnets dannelse som det først

I Børnehuset Stjernen er vi rollemodeller både i den måde vi kommunikerer på, og i den måde vi agerer på.

Vi understøtter børnene i at tale respektfuldt til hinanden og behandle hinanden sådan som de gerne selv vil behandles og samtidig at vise hensyn til hinanden og drage omsorg for hinanden.

store fællesskab barnet møder. Personalet ses som en spejling af barnets følelser og initiativer kommunikeret både verbalt og non- verbalt. Denne spejling fortæller barnet noget om sig selv som lagres og har betydning. Derfor har vi som omsorgsgivere vigtig indflydelse på barnets erfaringsgrundlag, med sig selv og sin omverden. "Hvem er jeg og hvad er vigtigt for mig".

Som borger i et demokratisk samfund skal barnet på sigt kunne træffe reflekterede valg og beslutninger for sig selv, når det går i skole eller har brug for at sætte grænser omkring sin person så disse ikke bliver overtrådt. Vi arbejder derfor fra den spæde vuggestue start med at italesætte barnets følelser og handlinger. Allerede tidligt

guider vi barnet i situationer hvor et andet barn f.eks. tager dets legetøj og det som reaktion begynder at skrig " Jeg kan høre du bliver vred. Du skriger- Du kan sige stop", Barnet siger "Stop", til det andet barn og løfter hånden. Det andet barn reagerer ved at aflevere tingen tilbage. Barnet erfarer at det kan betale sig at kommunikere, og at man gennem dialog kan skabe et samarbejde med sin omverden.

I børnehaven er der særligt på Rakterne- et stort fokus på natur og miljø. I samarbejde med en voksen har børnene flere gange været ude at samle skrald i lokalområdet. De erfarer at der smides meget skrald alle steder, det ser ikke rart ud på gader og parker, de taler om det ikke er godt for miljøet og søger information om hvor lang tid det tager for skraldet at blive nedbrudt. Barnet erfarer at vi selv kan være aktive medspillere i at passe på naturen, ved ikke at smide skrald.

Ligeledes har Rakterne flere terrarier med dyr fra skovbunden, fisk og "vandrede pinde" de fodrer og passer på. Herigennem søger vi at stimulere evnen til at værne om vores natur og miljø og overordnet vores planet ved, at det bliver en integreret del af deres dannelse i børnehavens hverdag.

Vi mener at det er afgørende at støtte barnet i at være sit eget individ. At det gennem støtte fra os og forældre erfarer at det har indflydelse på eget liv, at det har sin egen stemme, at det bliver mødt med respekt og bliver taget alvorligt. Som institution sætter det pædagogiske fundament og hverdagsstrukturen en overordnet ramme omkring børnenes hverdag. Men dette skal hele tiden ses gennem børnenes perspektiv. At vi som personale forstår at skabe et omsorgsfuldt og inspirerende miljø der set med barnets øjne giver det mulighed for at trives og få sine kompetencer i spil. At vi lader børnenes egne initiativer i f.eks. børne-initierede lege og aktiviteter få den plads det har krav på. Vi skal som voksne ikke definere hvad der er rigtigt og forkert, men at barnet i en grad selv få lov til at gøre sine erfaringer med hvad det kan lide, hvad der er sjovt og hvad der kan være svært. Det er dog vigtigt vi formår at vise barnet på rette vej, gennem tydelig og omsorgsfuld guiden såfremt en handling eller adfærd ikke er hensigtsmæssig eller farlig. Vi har fokus "på zonen for nærmeste udvikling" og støtter barnet i at øve sig og være på vej til at kunne, når noget er svært i hverdagens situationer.

Det er afgørende at vi som personale kan guide og give pædagogisk støtte så barnet eller børnegruppen kan få deres initiativer i spil, når det f.eks. er i leg. Dette både alene eller når det er i et fællesskab med andre.

Leg: Legen har værdi i sig selv

Alle børn udvikler sig gennem leg – leg er læring.

Børn leger, fordi det er sjovt. Vi tror på legen, med de rette betingelser kan indeholde alle de elementer, der er nødvendige for en sund og positiv udvikling. Legen er selvfølgelig et væsentligt element i alle børnenes hverdag. Men leg er ikke bare leg. Denne er helt central for barnets individuelle udvikling men også for det store sociale fællesskab hvor samspil børnene imellem skaber dybe og langvarige relations-erfaringer. Det danner igen grobund for barnets generelle trivsel, udvikling, læring og dannelse. Legen lærer børnene at leve sig ind i andre menneskers tanker og følelser. Den lærer dem evnen til at forhandle, gå på kompromis og øve indflydelse. Legen udvikler fantasi og kreativitet i tanke og handling, og den styrker såvel selvtillid som selvværd. Legen er rammen om de tætte relationer og de fælles oplevelser.

En påstand er, at der altid har været plads til legen i Børnehuset Stjernen. Dog er vi de sidste år blevet optagede af hvad struktur har af betydning for den børneinitierede leg. Hvordan der skabes plads til legen på trods af, at der også er ting som børn som voksne skal, på et givent tidspunkt. Der kan være et dilemma i at afbryde en god leg for i stedet, at gå i læringsgruppe. Hvor fleksible er vi i vores planlægning og hvorfor er netop den lille gruppe med dialogisk læsning i vuggestuen og læringsgruppen i børnehaven også grobund for leg?

Generelt i huset understøttes legen af dygtige voksne der både kan sætte lege op, støtte og deltage og trække sig når lege er godt i gang. På alle stuer ser vi ofte børnene lege i mindre grupper, eller for de yngste børns vedkommende alene eller parallelt med et andet barn. Legen er tænkt ind i vores indretning af grupperum og gangareal. Vores møbler i hele huset kan flyttes eller klappes op så rummet kan tilpasses de aktiviteter børnene laver. Om børnenes idé er at bygge en hule under et bord eller en kæmpe togbane på gulvet skal denne mulighed være til stede. Legen bruges også som ramme for at inkludere børn i udsatte positioner og er således et væsentligt inklusionsredskab for vores ansatte. Fag-professionel set er barnets evne til at lege og indgå i leg et pejlemærke i forhold til barnets trivsel, idet børn der ikke leger eller har svært ved at indgå i det relationelle samspil kan have brug for ekstra støtte og at blive guidet i legen for en periode. Vi gør os derfor mange overvejelser i forhold til didaktikken omkring legen og bruger blandt andet "Skema til handling" eller "forandrings-teori". Hvad skal lege kunne give barnet eller børnene? Hvor leger vi, hvilke remedier bruger vi, hvem er med i legen og skabte det den udvikling vi ønskede?

Vi tilstræber, at der er tilgængelige og guidende voksne, som er med til at støtte op om børnenes lege, og som kan give plads til børnenes begyndelser. Dette ved at lege med når det giver mening.

Vi strukturerer og etablerer legeområder. F.eks. faciliterer vi legerum både ude og inde og sørger for at der er tilgængelige legesager (dukker, sand, cykler, skovle osv.)

Vi er opmærksomme på spirende venskaber og støtter op om nye legerelationer. F.eks. kan nye relationer blomstre, når vi hjælper børnene til at "få øje på" hinanden – f.eks. i en leg hvor vi hjælper med at lave plads til én til – måske kan lillebror have en tvilling?

Legepladsen ser vi også som et rum og vi har tænkt meget over indretning og hvordan vi som voksne organiserer os. Vores opgave er at være opsøgende, deltagende og understøtte legen. Men det er også at give børnene et frirum til deres fantasi og legerelationer samt deres behov for at udfolde sig selvstændigt og fysisk. Legepladsen er delt op i små miljøer som netop giver plads til børnenes måde at organisere sig på som overvejende er mindre grupper. Derfor ses mange små legehuse, huler og små grønne kroge hvor man kan lege, gemme sig i- og bagved. Vi arrangerer også aktiviteter hvis vi spotter et behov eller børnene gør det selv. Dette kan være fangeleg og hockey eller andet som oftest er i større grupper.

Vi tror på, at legen er en skabende, kreativ udtryksform, som er vigtig for børnenes selvforståelse og udvikling af identitet – derfor skal alle børn hjælpes til at være i leg.

For barnet er legen altså meget mere end »bare« at lege.

Den pædagogiske opgave i forbindelse med børns leg er, at

- organisere tid, rum og forskellige materialer, der inspirerer forskellige typer af leg
- bidrage til at børnene får fælles erfaringer, der inspirer til forskellige lege og legetemaer
- fremme et inkluderende miljø, så alle børn har mulighed for at deltage i lege og opleve glæde i leg
- observere, analysere, støtte, deltage i og udvikle legen på børnenes præmisser
- vejlede børnene, hvis legen medfører samspilsmønstre mellem børnene, der kræver pædagogisk opmærksomhed
- være bevidst omkring egen rolle og deltagelse i børnenes leg

- tage initiativ til leg og aktivt bidrage til at alle børn kommer ind i legen
- støtte den leg, børnene selv tager initiativ til.

Læring: Læring skal forstås bredt, og læring sker f.eks. gennem leg, relationer og planlagte aktiviteter.

I Børnehuset Stjernen bygger vores læringsyn på den anerkendende tilgang, hvor børn mødes af nærværende og motiverende voksne, der har fokus på udvikling af børnenes forskellige personlige potentialer. Det pædagogiske personale er opmærksomme på, at læring sker hele dagen, at børn lærer forskelligt og at læring sker både på det sociale, følelsesmæssige, fysiske og kognitive plan.

Alle børn kan lære, hele dagen – hvis vi giver dem lov. I Børnehuset Stjernen støtter vi barnet i, selv at gøre hvad de kan og øve sig i det de endnu ikke mestrer. Vi hjælper når det bliver svært, så barnet stadig kommer til at opleve at noget alligevel lykkes. En lynlås i jakken kan være svært at få rigtigt i, men når det pædagogiske personale har hjulpet med det, kan barnet selv lyne op. Vi støtter ved at gå foran, ved siden af og bagved.

Læring og udvikling finder sted gennem aktiv deltagelse i meningsfulde læringsfællesskaber, og alle børn er vigtige deltagere i det sociale fællesskab med de kompetencer, de har. Det pædagogiske personale sørger for et udviklende, inkluderende og anerkendende læringsmiljø med nærvær, empati, gensidig respekt og omsorg. Legen forstås som en væsentlig del af en lærende kontekst, hvor der er plads til at fejle. Den legende læring sker både med afsæt i

børnenes spontane initiativer og gennem voksenstyrende leg og guidning.

Læring foregår hele dagen og det kommer til udtryk i både i de pædagogiske aktiviteter, i legen og i de pædagogiske rutiner. Vi har fokus på, at læring sker hele dagen og at de forskellige arenaer understøtter, hvad der udvikles, stimuleres og læres i hver enkel situation. Det glæder både i de pædagogiske aktiviteter, i legen, samværet og gennem dagens rutiner. I dagens rutiner er der også en masse potentiale for læring.

I hverdagens rutiner er der masser af læring. Vi arbejder med at udvikle overgangene, så de både er forudsigelige men også hyggelige, spændende og lærerige.

Børnefællesskaber – Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammen for.

Først og fremmest ønsker vi at børn i Børnehuset Stjernen vil huske tilbage på deres institutionstid som tryk, sjov og spændende. At de har fået en følelse af at det var en helt særlig tid i deres børneliv. Vi ønsker også at, netop ved at være en integreret institution, kan vi skabe grobund for fælles minder relationer børn imellem. Flere af vores børn der er gået ud af institutionen fortsætter skole, ungdoms og voksenliv sammen. Det ser vi som en gave at kunne bidrage til.

I børnehuset Stjernen indgår børnene i et socialt fællesskab sammen med andre børn og voksne. Som personale er vi meget bevidste om at vi er garanteret for at fællesskabet lykkedes. Børnefællesskabet lykkedes kun hvis det pædagogiske personale formår at sikre alle børns deltagelsesmuligheder uanset alder og kompetencer. Det hænger uløseligt sammen med hvilken pædagogisk ramme, strukturerede og spontane aktiviteter vi sætter det enkelte barn i og ligeledes børn i små og store grupper. Derfor har vi blandt andet mange overvejelser omkring hvordan vores læringsgrupper og dialogisk læsnings grupper skal se ud og hvad vi laver for at sikre de enkelte børns deltagelsesmuligheder i det lille fællesskab. Gennem at være en del af fællesskabet generelt erfarer barnet noget om sig selv som de igen kan sætte i spil i fælles lege og aktiviteter med andre børn. Herigennem skabes yderligere læring og dannelse hos barnet som det kan bringe ind i andre lege, fællesskaber og relationer som helhed. Det skal ikke forstås lineært men som i en uendelig bølge mellem barnet og dets omgivelser.

Vi ser det når de mindste børn i vuggestuen leger. Et eksempel kan være en pige på 14 måneder som får øje på en bold oppe i vindueskarmen. Hun peger på bolden og den ansatte siger "vil du have bolden" og tager den ned til hende. Pigen triller med bolden og flere børn kommer til. "Vil i have flere bolde" siger den ansatte og tager hele kurven med bolde ned. Han hælder alle bolde ud og børnene hviner af glæde og griner. Alle på stuen inklusiv de voksne, kaster, triller og spiller med bolde indtil legen ebber ud efter et kvarters tid. Den ansatte ser pigens initiativ, og breder det ud til resten af børnene og de glædes i fællesskab. Pigen erfarer at hun har indflydelse på hvad hun laver, hendes initiativ bliver set, hørt og handlet på og de andre børn synes det hun laver er sjovt. Legen der opstod i fællesskabet havde værdi for alle, også den voksne. På trods af pigen unge alder har hun her medbestemmelse og hendes deltagelse muligheder i børnefællesskabet på stuen er stort fordi hendes initiativ støttes af en voksen.

Hos de større børn i børnehaven bruges børnefællesskabet også til at øve position, dialog, forhandlings-teknik og til at skabe mening og en fælle fantasi. Vi ser det når børnene bygger en leg op f.eks. "baby-leg".

Her forhandles først roller som hvor mange babyer er der, hvem er storesøster, hvor mange mødre og fædre er der og er der en der helst vil være hund? Dernæst hvor skal legen foregå og hvad er der brug for af remedier til at støtte den leg og den fantasi de enkelte børn har i forhold til at lege "Baby-leg". Det kan tage lang tid at blive enige og andre gange er de straks i gang og forhandler løbende. Vi har stor respekt om disse lege og giver børnefællesskabet plads og forstyrrer ikke men holder øje fra sidelinjen om der er brug for en kort guiden fra en ansat for at få legen videre.

Vi ved at forældrene også har en vigtig betydning for børnefællesskabet i Børnehuset Stjernen. Hvordan man som forældre støtter op om sit barns legerelationer og hvordan man italesætter andre børn og forældre. Vi gør derfor meget ud af at forældre kan orientere sig via fotos af vennerne ude i garderoben, så der er ansigt på de børn ens barn leger med. Ligeledes holder vi sociale arrangementer, som sommerfest eller kaffe-eftermiddage, hvor også forældre- fællesskabet tages hånd om.

Og endeligt har det en enorm betydning hvordan de ansatte i Børnehuset Stjernen har det sammen. Vi er gode forbilleder for børnene ved at tale og behandle hinanden med respekt, griner og har det sjov sammen og er i et godt professionelt kollegaskab hvor vi er den fælles pædagogiske opgave bevidst. Dette er selvfølgelig helt overordnet ledelsens ansvar.

Pædagogisk læringsmiljø

Der skal hele dagen være et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Læringsmiljøet tilrettelægges, så det tager hensyn til såvel det enkelte barn som børnegruppens sammensætning, forudsætninger, interesser og behov. (§8, stk. 3)

I Børnehuset Stjernen forsøger vi at inddele vores rum i mindre rum ved hjælp af reoler eller andre rumdelere. Det giver mulighed for god fordeling af børn og voksne i forhold til antallet af børn. Vi er bevidste om at der er balance mellem steder, hvor børnene kan lege i fred og uforstyrret, samt steder, hvor der er mulighed for leg og aktivitet med større armbevægelser og med mere lys på. Vi skaber tydelighed i rummene, så børnene ved hvad de kan og må. Fx hvor der kan leges med køkkenting, hvor der kan bygges med Lego. Legetøj og materialer er i børnehøjde.

Garderobesituationen som læringsrum:

Her har vi fokus på selvhjulpethed, personlig udvikling, social udvikling og kommunikation og sprog.

Vi deler børnene op i grupper af fire børn og en voksen, for at skabe optimale betingelser for nærvær og udvikling.

Den voksne møder børnene med en anerkendende tilgang, og opfordrer børnene til selv at tage initiativer til, at prøve at tage tøj af og på.

Den voksne er bevist om sit stemmeleje, kropssprog og mimik i tilgangen til børnene, så at barnet føler sig set og hørt og derved føler sig tryk i relationen. Derved får barnet mod på at udfordre sig selv, ved at tage initiativer til at tage tøj af og på.

Den voksne er endvidere bevist om hvordan han/hun kommunikerer, når der skal guides og støttes i relationen til barnet.

Der bliver talt langsomt og i et roligt toneleje, og der gives tid til at barnet kan respondere.

Den voksne guider barnet og gentager sine sætninger flere gange, for at sikre sig at barnet forstår hvad der bliver sagt. Der er også en stor bevidsthed ved at benytte det verbale sprog, mimik, og kropssprog, så barnet har de optimale betingelser for forståelse.

Under denne aktivitet bliver barnet præsenteret for så mange ord som muligt, for at tilbyde barnet et varieret og rigt sprogmiljø.

Den voksne gentager ord og sætninger igen og igen, da børnene lærer bedst ved gentagelse.

Gennem denne aktivitet har vi altid fokus på zonen for nærmeste udvikling. Vi guider og støtter, barnet på det niveau barnet er på. Vi udfordrer barnet til at udvikle sig, men presser aldrig barnet ud over dets formåen.

I garderobesituationen har vi også fokus på den sociale udvikling mellem børnene.

Et eksempel på dette, kan være at vi opfordrer børnene til at hjælpe hinanden med at tage tøj af og på.

"Anna er du sød og hjælpe Noah med at tage støvlen af?" han synes det er rigtig svært.

"Tak Anna det var sødt af dig, sikke en god ven du er".

Det gode ved et læringsrum som dette, er at en rutinesituation som garderobesituationen bliver gentaget for børnene igen og igen ofte flere gange dagligt, hvilket giver børnene rigtig gode muligheder for udvikling, da børn lærer bedst i et miljø med mulighed for repetition af samme aktivitet.

Samarbejde med forældrene om børns læring

Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Vi har den daglige kontakt med forældrene, hvor vi deler vigtige informationer imellem os, hvis der er sket noget særligt. Vi forventer, at forældrene informerer os, hvis der har været ændringer i barnets hverdag eller rytme, og forældrene kan forvente, at vi tager kontakt til dem, hvis der er sket noget særligt i institutionen. Vi informerer om planlægning og organisering af aktiviteter gennem vores kommunikationsplatform på Aula og her deler vi billeder fra hverdagen.

Nyere forskning viser at forældrene har en signifikant betydning for barnets læring. Vi vægter derfor samarbejdet med forældrene højt, og vi inddrager dem aktivt med en fælles forståelse af, at alle børn er noget særligt, og at vi alle har et ansvar for fællesskabets børn.

Vi er optaget af, at der etableres et godt samarbejde med forældrene i forhold til barnets læring, udvikling og trivsel og inddrager forældrenes perspektiver.

Vi er optaget af hvordan vi kan involvere vores forældregruppe i de læringsmål vi sammen finder vigtige for barnet.

Børn i udsatte positioner

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Når man er kommende skolebarn rykker man ind på Rakterne. Så går man her det sidste år inden skolestart.

Det sker hvert år d. 1. maj, at de ældste børn starter på Rakterne. At man starter på Rakterne betyder ikke man skifter til en skolegruppe, det betyder, at man skifter til en ny stue og starter i en ny gruppe sammen med alle de andre kommende skolebørn. Her

arbejder det pædagogiske personale målrettet med, at gøre børnene livsduelige og skoleparate. Rakterne er for vores førskolebørn og er samlet på tværs af de to andre børnehavegrupper.

Her arbejder vi i særdeleshed med de sociale kompetencer, den personlige udvikling, selvstændighed og at være en god ven. Pædagogisk fokuserer vi på udviklingstrinnet for de 4½-6-årige, det betyder at vi har fokus på, at de lærer at indgå i sociale fællesskaber – og de store fællesskaber, hvor barnet skal navigere blandt mange børn og voksne. De skal kunne sige til og fra og hente hjælp hos de voksne, hvis det er nødvendigt. Vi øver dem i at følge eventuelle konflikter til dørs selv og skabe legerelationer.

På Rakterne arbejder personalet mere projektorienteret i kortere og længerevarende projekter. Projekterne omhandler forskellige emner og genrer. På Rakterne arbejder det pædagogiske personale målrettet med børnenes skoleparathed. Det er vigtigt for os, at Rakterne er en "overbygning" på barnets øvrige tid i Børnehuset Stjernen, vi skruer op for kravene til både børn og forældre. I løbet af børnenes år på Rakterne får børnene kendskab til bogstaver og tal, primært gennem børnenes egen nysgerrighed. Det er ikke noget vi øver eller forventer at børnene skal kunne inden de skal starte på SFO, det er udelukkende nysgerrighed og på ingen måde en mini-børnehave klasse. Vi tager udgangspunkt i det enkelte barns nærmeste zone for udvikling, og tilrettelægger projekter derefter.

Alle forældrene bliver i januar inden deres børn starter på Rakterne inviteret til et forældremøde der omhandler Raketstart d. 1. maj. Her bliver forældrene præsenteret for "konceptet" Rakterne. Her har personalet og forældre muligheden for at være i dialog omkring det at blive skoleparat. Hvad vil det sige at blive skoleparat? Hvordan kan forældrene støtte op omkring starten d. 1. maj?

Alle forældre på stuen bliver inviteret til en samtale omkring deres barn i september-oktober. Til samtalen bliver der talt om hvilke styrker barnet har – og hvilke områder der kan arbejdes på i forhold til SFO-start året efter.

Vi forventer, at forældrene understøtter det arbejde, der gøres i børnehaven og følger op på de kompetenceområder børnene er i gang med at lære og udvikle. På den måde hjælpes vi ad med at give børnene en god skolestart.

Personalet på stuen udfylder "Barnets stemme" sammen med barnet, dette bruges som barnets eget overgangspapir til SFO'en Personalet afholder overleveringssamtaler til skole/sfo i marts/april måned, i samarbejde med forældrene.

Alle børn der skal starte på SFO d. 1. maj, kommer på skolebesøg på vores distrikt skole, som er Skolen på Nyelandsvej. Skolen arrangerer en besøgsdag for os, i løbet af marts-april, hvor børnene er deltagende i en skoletime og efterfølgende er på besøg i SFO'en.

Inddragelse af lokalsamfundet

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Udviklingen af de alsidige personlige kompetencer er vigtig, da det er en nødvendighed for at kunne indgå i sociale fællesskaber og lære at begå sig i det sociale rum. Ydermere er det kompetenceområder der skal styrkes, for at opnå indre og ydre succes som individ. For at barnet kan udvikle sig selv som menneske, har vi opdelt de personlige kompetencer i tre områder, som vi vil uddybe nedenfor:

1. selvværd og selvtillid
2. selvstændighed og empati
3. at kunne udtrykke følelser og behov

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Selvværd og selvtillid er to forskellige begreber når man taler om barnets tro på sig selv, selvværd er det indre i barnet og dets følelse af, at være noget værd som menneske. Selvtillid er det ydre og barnets tillid til, at kunne tillære sig nye færdigheder ved at øve sig.

Både selvværd og selvtillid skabes ved, at give børnene muligheder for udfordringer og succesoplevelser i hverdagen. En anerkendende tilgang til barnets evner har en væsentlig betydning for en positiv udvikling.

Forskellen her ligger i, at man som voksen enten styrker barnets direkte kompetence eller øger barnets lyst til at lære noget nyt. I hverdagen arbejder vi, som voksne på at være bevidste om, hvad der styrkes hvornår.

Eksempel:

Hvis man som voksen vil udvikle barnets selvtillid når et barn siger; "se hvad jeg kan" vil man kunne svare " ja hvor er du god til det"

Hvis den voksne derimod vil styrke barnets selvværd, vil den voksne kunne svare:" ja jeg ser dig"

Selvstændighed er vigtig at børnene opnår, da de derved styrker deres selvværd og føler sig som hele mennesker. Vi arbejder meget med selvhjulpenhed i hverdagen, for at styrke selvstændigheden.

Eksempelvis når vi:

- Tager tøj af og på
- Løser konflikter
- Vil ind i en leg
- Har lyst til noget
- Selv skænker vand op og smører sin mad
- Vasker hænder

Som regel støtter vi barnet frem for at overtage, fx tøj af og på, men selvfølgelig er barnets alder afgørende for, hvor megen hjælp og støtte vi yder. Her er det et spørgsmål om, at stille krav til barnet, som passer til dets udviklingsniveau.

Det styrker barnets alsidige personlige kompetencer, at kunne mestre empati og hjælpe de andre børn. Børnene styrkes dagligt, i at kunne se hvornår de andre har behov for hjælp og indimellem opfordres børnene til, at hjælpe de andre med fx at lyne jakken eller med at hælde vand op. På denne måde styrker vi også børnenes fællesskabsfølelse.

At udtrykke følelser og behov er også en essentiel del af en stærk selvværdsfølelse. Denne del er naturligvis i forlængelse af barnets sproglige kompetencer og ordforråd.

Vi øver i at kunne udtrykke følelser og behov når vi:

- Gerne vil have hjælp
- Gerne vil være med i en leg
- Er i en konfliktsituation
- Gerne vil have mere mad
- Skal på toilettet

Børnene øves dagligt i, at udtrykke følelser de fx har i konfliktsituationer. Vi bruger megen tid på, at spørge ind til en given konflikt og støtte barnet i, at sætte ord på hvad det drejer sig om, så de kan lære, at udtrykke sig overfor hinanden. Som voksne må vi anerkende barnet for det det er og ikke det det gør. Her spørger vi barnet, hvad der skete og hvad det føler, frem for at spørge hvorfor.

I forbindelse med at udtrykke sig, ligger også det at kende sin egen mening og stå ved den. Det er vigtigt for selvværdet og selvstændigheden, at have mod til at sige til og fra, når man mener at noget er korrekt eller forkert.

Social udvikling

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Kommunikation og Sprog

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

I Børnehuset Stjernen lægger vi stor vægt på sprogarbejdet og tænker det ind i hverdagen, sådan, at der altid er sproglig opmærksomhed i arbejdet med alle børn. På nuværende tidspunkt har vi 22 forskellige sprog repræsenteret i huset. Det er lovpligtigt at sprogvurdere børn i 3 års og 5-årsalderen, hvis man har den mindste bekymring om barnets sprogudvikling.

I Børnehuset Stjernen er der på nuværende tidspunkt ansat 2 sprogpædagoger i vuggestuen og 2 i børnehaven.

Ved bekymring om et barns sproglige udvikling, er det sprogpædagogen der fortager sprogvurderingen, laver fokuspunkter og handleplaner i samarbejde med forældre og personalet på barnets stue.

I Børnehuset Stjernen arbejder vi med kommunikation og sprog på mange måder.

Vi er opmærksomme på at være nærværende i samspillet med børnene. Vi sætter ord på genstande og handlinger: på puslebordet har vi øjenkontakt og bruger både mimik,

kropssprog og ord. I garderoben snakker vi om hvordan vejret er, hvad kræver det af påklædning, hvordan får man bukserne ud over støvlerne, hvorfor driller lynlåsen osv. Til måltiderne taler vi om maden, hvor kommer maden fra, hvad smager det af, vi øver turtagning og fælles opmærksomhed i samtalen, man spørger den der sidder tæt på kanden med vand, om de vil række den videre. Udenfor er vi nysgerrige og undersøgende, og taler om det vi ser og oplever. Vi laver læringsmiljøer der skaber rum til fordybelse, blandt andet ved at skabe rum i rummene. I et læsehjørne er der mulighed for at gå i dybden med en bog, i sandkassen skaber vi fælles opmærksomhed om at bygge et sandslot og snakker om hvordan vi bygger det. Til samling øver vi os i at vente på tur og lytte til hinanden, når vi fortæller historier og om oplevelser. I samlingerne er der plads til at synge, lave rim og remser og lave lege hvor vi sætter ord på.

Når barnet er mellem 2,8 og 3,4 år laves der en sprogvurdering, der giver et billede af om barnet har nogle sproglige udfordringer, som kræver yderligere indsatser, såsom pædagogiske aktiviteter der styrker det enkelte barns sprog og vejledning til forældrene til brug i hjemmet. Vi kan også konsultere og søge hjælp fra vores tale/høre pædagog, eller Frederiksberg Kommunes Sprogkonsulent.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Vores krop og sanser er hele tiden i spil, det gælder i særdeleshed når det handler om børn og deres udvikling. For barnet er kroppen dets værktøj til at bevæge sig og sanse verden. Den udgør fundamentet for erfaringsdannelse, kommunikation samt de følelsesmæssige og sociale processer. Det er derfor essentielt, at vi har fokus på at bringe kroppen og sanserne i spil og styrke barnets motoriske og sanselige færdigheder. På den måde skaber vi, for barnet, de bedste forudsætninger for at skabe sine egne erfaringer og udvikle sig.

I børnehaven laver vi også ofte forhindringsbane der fylder hele gangen, der er en rigtig god måde at få udfordret alle børn i specifikke motoriske bevægelser. Dette kunne være hinke, hoppe, kravle og meget mere. Børnehuset Stjernen har en dejlig legeplads, hvor der er rig mulighed for at være fysisk aktiv. Her bliver der både sat mere voksenstyrede lege op, men der er også rigtig gode muligheder for, at børnene ud fra eget initiativ kan lege rigtig gode lege. Der er på legepladsen mulighed for at klatre, cykle. Spille forskellige boldspil, grave i sand, lege med vand og meget mere. Børnene har også været med til at plante forskellige planter og blomster. Dette er med til at give en mere nuanceret og sanselig legeplads, som vi alle er glade for.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundet hed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.